

УДК 338.431.2

L. Chornobay, State Agrarian and Engineering University in Podilya

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC FOUNDATIONS OF IMPROVING THE FUNCTIONING OF SOCIAL INFRASTRUCTURE

Annotation. Integral part of the development of the Ukrainian state, a democratic civil society is a flexible combination of economic reforms with an active social policy.

Its main priorities in modern conditions is the growth in living standards, the active development of the labor market, reducing the excessive differentiation of the population by income level, the transition to targeted support for vulnerable people, the comprehensive development of education, culture, health, ie those industries, providing livelihoods of people.

The priorities in social infrastructure is to ensure rapid development of transportation, medical, communications and trade infrastructure, conducting municipal reforms to ensure an adequate level of service in rural areas. The main result of sustainable economic development Khmelnytsky, adaptation of the regional economy to a market economy has become a complete and healthy people, improve her life, the implementation of measures to ensure social security, creating favorable conditions for the harmonization of relations in all spheres of life.

In the context of transformations in the economy of Ukraine and its regions is inevitable decentralization of management and supervision of social sectors in rural areas.

Residual principle of financing social thing of the past. But a serious obstacle to the realization of this function is limited budget. Stipulated by law government funding for rural social infrastructure is carried out not in full and in irrational ways.

Sustainability Khmelnytsky region provides the maximum use of public associations, trade unions, business and academia, taking into account the interests of all age groups. At the present stage of Ukraine should be involved in solving social problems of economic entities of various forms of ownership, regulate their activities as subjects of the welfare state.

Keywords: social policy, social services, social infrastructure, standard of living.

Л.М. Чорнобай, кандидат економічних наук, доцент ПДАТУ

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Невід'ємною складовою розбудови української державності, формування демократичного громадянського суспільства є гнучке поєднання економічних реформ з активною соціальною політикою. Її основними пріоритетами в сучасних умовах є зростання рівня життя населення, активний розвиток ринку праці, зменшення надмірної диференціації населення за рівнем доходів, перехід до адресної підтримки незахищених верств населення, всебічний розвиток освіти, культури, охорони здоров'я, тобто тих галузей, що забезпечують життєдіяльність людей.

Ключові слова: соціальна політика, соціальна сфера, соціальна інфраструктура, рівень життя населення.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Ефективна, виважена соціальна політика є обов'язковою умовою продовження

економічних перетворень, зміцнення соціальної бази та стабілізації суспільно-політичної ситуації у країні. Ринковий механізм, на який до останнього часу покладалися надмірні надії, без ефективного регулюючого впливу держави на соціально-економічні процеси в умовах перехідної економіки виявився неідеальним. Таким чином, практика макроекономічного розвитку черговий раз підтвердила, що ефективне функціонування соціально орієнтованого ринкового механізму неможливе без активної державної соціально-економічної політики. Підтвердженням цьому є і світовий досвід, суть якого полягає в тому, що жодна держава, включаючи і ті, де впродовж століть відпрацьовувались і утверджувались механізми ринкового саморегулювання, не виходили з кризи без чіткої концепції, програми дій, без застосування, в тому числі на певний період часу, адміністративних важелів. Тим актуальнішим є це для країн перехідної економіки, де формування ринкового середовища знаходиться у перехідному стані до ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми.

В останні роки дослідженню проблем розвитку соціальної інфраструктури приділяли увагу багато вітчизняних учених, серед яких В. Жамін, О. Крисальний, Г. Купалова, В. Куценко, М. Лендел, І. Лукінов, М. Орлатий, І. Прокопа, К. Прокопишак, П. Саблук, Ж. Тощенко, О. Шаблій, Л. Шепотько, В. Юрчишин та багато інших. В їхніх працях розкриваються різні аспекти територіального регулювання розвитком соціальної інфраструктури на селі.

Формулювання цілей статті: обґрунтування основних напрямів удосконалення механізму функціонування соціальної інфраструктури села.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Пріоритетними завданнями у сфері соціальної інфраструктури є забезпечення випереджаючих темпів розвитку транспортної, медичної, комунікаційної та торговельної інфраструктури, проведення житлово-комунальної реформи з метою забезпечення належного рівня обслуговування сільського населення.

У сільській місцевості спостерігаються зниження рівня технічного оснащення виробничих процесів і попиту на набуті знання і навички, зростання частки ручної праці, послаблення мотивації до ефективної трудової діяльності. Через зниження можливостей працевлаштування та незадовільну якість середовища життєдіяльності спостерігається інтенсивна міграція високоосвіченої та конкурентоспроможної частини селян, погіршується забезпеченість кваліфікованими кадрами агропромислових підприємств та закладів соціальної сфери. Якщо не вжити заходів до підвищення зайнятості на селі частково і повністю безробітних селян, сільської молоді, то неминуча нова хвиля міграції найактивнішої частини сільських мешканців.

Головним результатом сталого економічного розвитку Хмельниччини, адаптації економіки області до ринкових відносин має стати повноцінна і здорова людина, поліпшення її життя, реалізація заходів із забезпечення соціального захисту населення, охорони здоров'я, освіти і науки, культури і мистецтва, фізичної культури і спорту, створення сприятливих умов для гармонізації відносин в усіх сферах життєдіяльності.

Держава може виступати ініціатором та виразником суспільних інтересів, ідей та потреб. Нова соціальна політика повинна мати чітко визначені довгострокові, середньострокові та невідкладні заходи. До першочергових слід віднести забезпечення умов для соціального та фізичного розвитку людей, тобто припинення подальшого зниження реальних доходів, обсягів та якості харчування, своєчасну виплату заробітної плати та пенсій, локалізацію зони бідності та безробіття, припинення руйнування соціальної сфери.

Згідно з проектом Концепції соціальної держави України, розробленим українськими науковцями Центру перспективних соціальних досліджень [1], соціальна політика має сприяти перетворенню всієї соціальної сфери у напрямі стабілізації та зростання рівня життя громадян, становлення збалансованої соціально-класової структури з численним середнім класом, формування стабільної та ефективної системи соціального захисту і соціального забезпечення. Це буде забезпечувати перехід до функціонування соціальної сфери у режимі динамічної рівноваги і стабільності.

Актуальність дослідження функціонування та розвитку галузей соціальної інфраструктури не викликає сумніву. Виявлення факторів, що впливають на розвиток та функціонування соціальної інфраструктури, аналіз досліджень зазначеної проблеми та використання передового досвіду дають змогу виділити складові механізми вдосконалення соціальної інфраструктури села (рис. 1).

Вони об'єднані у три складових:

- організаційно-економічні важелі розвитку соціальної інфраструктури села;
- фінансове забезпечення розвитку та функціонування соціальної інфраструктури;
- методичні аспекти розрахунку показників розвитку соціальної інфраструктури.

Рис. 1. Механізм регулювання розвитку соціальної інфраструктури села.

У структурі організаційно-економічних факторів розвитку соціальної інфраструктури села вагоме місце посідає проблема формування правового поля функціонування закладів соціальної сфери. Аналіз законодавчих актів, що стосуються досліджуваної теми, виявив, що згідно з постановою Кабінету Міністрів від 05.09. 1996 року № 1060 “Про поетапну передачу у комунальну власність об'єктів соціальної сфери, житлового фонду сільськогосподарських, переробних та обслуговуючих підприємств, установ і організацій агропромислового комплексу, заснованих на колективній та інших формах недержавної власності” [2] “...об'єкти соціальної сфери та житлового фонду разом з об'єктами інженерної інфраструктури підприємств, установ і організацій агропромислового комплексу, заснованих на колективній та інших формах недержавної власності, за рішенням загальних зборів членів підприємства чи зборів уповноважених колективних сільськогосподарських підприємств або за рішенням органів, уповноважених розпоряджатися майном підприємств інших форм недержавної власності, передаються безоплатно у комунальну власність відповідних адміністративно-територіальних одиниць (за згодою органів місцевого самоврядування)”.

Організація процесу регулювання функціонування та розвитку соціальної інфраструктури адміністративно-територіальних одиниць покладена на органи місцевого самоврядування. У Законі України “Про місцеве самоврядування в Україні” [3] зазначено: “Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст”.

Первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села. Виходячи з цих положень, зрозумілим стає той факт, що питання розвитку соціальної сфери села покладені на сільські ради, сільського голову та виконавчі органи сільської ради. Сільські ради є органами місцевого самоврядування, що представляють відповідні територіальні громади та здійснюють від їх імені та в їх інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування.

Місцеві органи влади повинні сприяти бізнесменам та підприємцям створювати приватні обслуговуючі підприємства на базі соціальної інфраструктури, колишніх колгоспів, радгоспів та селянських спілок. Бюджетні програми на селі повинні виконуватися та контролюватися місцевими органами влади. Вирішення проблем безробіття на селі та недостатньої зайнятості у сільському господарстві треба знаходити в загальному розширенні та урізноманітненні сільської економічної бази через розвиток несільськогосподарської економічної діяльності. Місцевим органам влади потрібно організувати короткострокові програми громадських робіт (поновлення лісонасаджень, розвиток садівництва та городництва в приміських зонах з об'єктами переробки овочів та фруктів тощо). Потрібно створювати умови для придбання земельних ділянок за ринковими цінами тими громадянами, які хочуть повернутись до рідних сіл, або громадянам міст, які вирішили проводити індивідуальне будівництво в сільській місцевості.

У контексті трансформаційних перетворень в економіці України та її регіонів неминучим є процес децентралізації управління та регулювання розвитку соціальних галузей на селі. Залишковий принцип фінансування соціальної сфери відходить у минуле. Заклади соціальної інфраструктури села передаються у відання сільських громад, які повинні опікуватись задоволенням життєвих потреб сільського населення. Але серйозним гальмом на шляху реалізації цієї функції є обмежені бюджетні кошти, які не дозволяють утримувати зазначені заклади навіть на мінімальному рівні. Передбачене законодавством бюджетне фінансування розвитку сільської соціальної інфраструктури здійснюється не в повному обсязі і в нераціональних формах.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок в даному напрямку. Сталий розвиток Хмельницької області передбачає максимальне використання можливостей об'єднань громадян, профспілок, ділових та наукових кіл, врахування інтересів усіх вікових груп населення. Моносуб'єктність держави у виконанні соціальних програм гальмує розвиток соціальної сфери. На сучасному етапі розвитку України потрібно залучати до вирішення соціальних проблем суб'єктів господарювання різних форм власності, регламентувати їх діяльність як суб'єктів соціальної держави. Завдання полягає не в тому, щоб примусити державні та приватні підприємства взяти на себе тягар соціальних виплат, а в тому, щоб у рамках конструктивного діалогу погодити основні пріоритети розвитку країни і розробити механізми формування соціального партнерства.

Соціально відповідальність суб'єктів господарювання різних форм власності проявляється в джерелі отримання прибутку – за рахунок максимізації особистих матеріальних інтересів та паразитування на соціальному капіталі чи сприяння розвитку суспільства. Крім того, їхня відповідальність полягає у дотриманні соціальних стандартів та інших правових норм чинного законодавства, впровадженні інновацій, випуску конкурентоспроможної продукції, своєчасних бюджетних відрахуваннях у повному обсязі, створенні робочих місць з гідною оплатою праці, благодійництві. Тобто підприємці всіх форм власності повинні усвідомлювати: для того, щоб існувати і розвиватись, вони мають підтримувати те соціальне середовище, в якому знаходяться.

Список використаних джерел

1. Сільський сектор України на рубежі тисячоліть. Том 2. Соціальні ресурси сільських територій / Л.О. Шепотько, І.В. Прокопа, С.О. Гудзинський, В.Д. Яровий. – К.: Ун-т економіки НАН України, 2003. – 142 с.
2. www.rada.gov.ua – Законодавчі акти України.
3. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21.05. 1997 р. № 280/97-ВР // <http://www.rada.gov.ua>.
4. Шкурка М.С. Прогнозування соціально-економічного розвитку територій сільських районів // Економіка АПК. – 2004. – № 5. – С. 142.
5. Ягодка А.Г. Соціальна інфраструктура і політика: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисц. – К.: КНЕУ, 2002. – 232 с.

Аннотація. Неотъемлемой составляющей развития украинской государственности, формирования демократического гражданского общества является гибкое сочетание экономических реформ с активной социальной политикой. Ее основными приоритетами в современных условиях является рост уровня жизни населения, активное развитие рынка труда, уменьшение чрезмерной дифференциации населения по уровню доходов, переход к адресной поддержке незащищенных слоев населения, всестороннее развитие образования, культуры, здравоохранения, то есть отраслей, обеспечивающих жизнедеятельность людей.

Ключевые слова: социальная политика, социальная сфера, социальная инфраструктура, уровень жизни населения.